

сейм став епізодом парламентаризму в Галичині й надав поштовх створенню іншої, досконалішої моделі місцевого парламенту – Галицького крайового сейму із дещо ширшими повноваженнями.

Список використаної літератури:

1. Кульчицький В. До питання про Галицький становий сейм (1775–1848 рр.) / В. Кульчицький // Наукові записки Львівського університету. Серія юридична. – Львів, 2000. – Вип. 3. – Т. 38. – С. 65-71.
2. Мацькевич М. Правове становище Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини / М.Мацькевич // Вісник Львівського університету. Серія юридична, 2001. – Вип. 36. – С. 84-89.
3. Настасяк І. Галицький становий сейм: історія становлення та діяльність (1775-1845) / І. Настасяк // Вісник Львівського університету. Серія юридична, 2001. – Вип. 36. – С. 75-78.
4. Питльована В. Структура та компетенція Галицького станового сейму (1775-1848 рр.) / В. Питльована // Проблема державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XIII регіональної науково-практичної конференції. 8-9 лютого 2007 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – С. 123-125.
5. Сухий О. Галичина: Між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст. / О.Сухий. – Львів, 2009. – 226 с.
6. Тищик Б. Історія держави і права Австрії та Австро-Угорщини (X ст. – 1918 р.) / Б. Тищик. – Львів, 2003. – 80 с.
7. Трайнин И. Национальные противоречия в Австро-Венгрии и ее распад / И. Трайнин. – 2-е изд. – М., 2007. – 307 с.
8. Українська Галичина та Австрія: Історична довідка / Австрійське консульство у Львові. – Львів, 2002. – 8 с.

Єфремова Наталя Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави і права, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВСЕСОЮЗНОГО ЮРИДИЧНОГО ЗАОЧНОГО ІНСТИТУТУ

Сучасні українські дослідники відзначають, що початкове будівництво радянської вищої школи відбувалося у три етапи: 1) нищення старої системи освіти й формування системи профільних вертикалей (початок 1920-х рр.); 2) спроби підвищити якість навчання (середина 1920-х рр.); 3) уніфікація освіти та її підпорядкування союзному керівництву (кінець 1920-х рр.)

[1, с. 17]. Отже, попри чітку централізацію, вища юридична освіта в УСРР залишалася в надзвичайно кризовому стані. Відсутність класичних університетів, еміграція професорів і фактичне припинення об'єктивної науково-педагогічної діяльності у сфері юриспруденції стали наслідком політики «Червоного терору», але потреба в нових юридичних кадрах все ж таки лишалась значною.

Недоліки в навчанні на факультетах суспільних наук змусили повернутися тоді до перевіреної часом форми навчання студентів: замість факультетів суспільних наук в університетах СРСР поступово почали відновлювати факультети права та господарства (з правовим відділенням) або факультети радянського права. Однак, значним лишився попит на заочну форму навчання. Так, у жовтні 1927 р. при правлінні 1-го Московського державного університету було створено бюро заочної юридичної освіти (факультет радянського права на дому) з навчальним планом, розрахованим на 4-річний термін навчання. Цей момент можна вважати початком нової системи заочної підготовки юристів у внз в СРСР.

В процесі судової та правової реформ наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. перед країною гостро постало завдання розвитку юридичної освіти. 1931 рік став переломним в цій справі, коли вся система правової освіти була централізована і управління нею перейшло у підпорядкування Народних комісаріатів юстиції союзних республік. Однак зразками для реформування юридичної освіти в СРСР були рішення НКЮ РРФСР.

26 грудня 1931 р. на засіданні колегії НКЮ РРФСР (протокол № 594/27-а) прийняли Положення про заочну освіту з радянського права. Відповідно до положення оперативне методичне керівництво заочною освітою повинно було здійснюватися спеціально створеними Центральними заочними курсами в системі Московського інституту радянського права під загальним керівництвом навчально-методичної ради при відділі кадрів НКЮ. За своїм статусом ці курси прирівнювалися до заочного правового внз (у циркулярі НКЮ РРФСР від 13 січня 1932 р. № 8 вони були названі Заочним інститутом радянського права).

«В целях расширения и ускорения дела подготовки и переподготовки кадров работников в области советского права, – зазначалось у Положенні – организуется при отделе кадров НКЮ под общим руководством Методического совета НКЮ заочное образование по советскому праву, осуществляемое через сеть стационарных учебных заведений НКЮ при ближайшем участии местных органов юстиции». 21 жовтня 1933 р. Колегія НКЮ РРФСР перейменувала Центральні заочні курси радянського права в Центральний заочний інститут радянського права (ЦЗІРП) на правах сектора заочного правового підрозділу відділу

підготовки та перепідготовки кадрів НКЮ РРФСР. ЦЗІРП набув офіційного статусу вищого навчального закладу для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації шляхом заочного навчання судових і прокурорських працівників, працівників арбітражу, юрисконсультів господарських і державних установ.

Постановою ЦВК та РНК СРСР від 5 березня 1935 р. «О мероприятиях по развертыванию и улучшению правового образования» інститути радянського права що існували тоді було перейменовано на правові інститути. Центральний заочний інститут радянського права став іменуватися Центральним заочним правовим інститутом (ЦЗПІ). До 1936 р. Центральний заочний правовий інститут мав на території РРФСР 7 секторів з 36 консультаційними пунктами і 8 філій на території союзних республік (в Харкові, Мінську, Тифлісі, Баку, Єревані, Ташкенті, Сталінабаді, Ашхабаді).

У постанові НКЮ РРФСР від 3 липня 1936 р. говорилося про продовження вдосконалення юридичної освіти. Зокрема, пропонувалося: ліквідувати поділ правових інститутів на судово-прокурорській і господарсько-правовий факультети; з метою підготовки юристів широкого профілю провести на останньому курсі спеціалізацію: з кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, а також з цивільного та господарсько-го права, цивільного і арбітражного процесів (цивілісти), а правові інститути перейменувати в юридичні.

У наслідок перейменування, ЦЗПІ став іменуватися Центральним юридичним заочним інститутом (ЦЮЗІ). 29 квітня 1937р. на підставі постанови Ради народних комісарів СРСР № 703 Центральний юридичний заочний інститут отримав нову назву, яка зберігалась за ним понад 60 років – Всесоюзний юридичний заочний інститут (ВЮЗІ). Йому були передані заочні відділення і сектора, які існували до цього при стаціонарних юридичних інститутах у Москві, Ленінграді, Казані, Свердловську та Саратові, 8 філій в столицях інших союзних республік і 38 консультаційних пунктів на території РРФСР. У 1937 р. у ВЮЗІ навчалось вже близько 6 тисяч студентів.

У 1941 р. ВЮЗІ було евакуйовано до м. Оренбургу, проте навчальний процес не був припинений. Підготовка фахівців велась як в евакуйованій Московській філії, так і у філіях в різних містах країни, окрім УРСР та БРСР. У 1945 р. ВЮЗІ було повернуто до Москви. У різний час ВЮЗІ очолювали М.Г. Мальсагов (1930-ті роки), Хорохорін (1942), Ф.І. Кожевников (1942-1945), С.С. Вошілін (1945), І.І. Александров (1945-1946), А. Давидов (1946-1948), Стороженко (1948). З 1949 по 1953 рр. директором ВЮЗІ був доцент Я.А. Карасьов (одночасно він працював і завідувачем кафедри трудового права). Для того часу була характерна часта зміна директорів (в середньому кожен

працював близько півроку), що обумовлювалося не лише політичними репресіями сталінської епохи, а й загальною нестабільністю, викликаною умовами воєнного часу. До ВЮЗІ очолював директор, згодом – ректор.

Після Другої світової війни ВЮЗІ був послідовно підпорядкований міністерству вищої освіти РРФСР, СРСР і, нарешті, міністерству вищої і середньої спеціальної освіти СРСР. До ВЮЗІ приймалися повнолітні громадяни СРСР без обмеження віку, які мали середню освіту, працювали за спеціальністю, обраною для навчання, і успішно склали вступні іспити. Строк навчання складав 5 років (до 1951 – 4 роки). Основною формою навчання була організація самостійної роботи заочників над літературою. Навчально-екзаменаційні сесії проводилися двічі на рік: для 1 та 2 курсів тривалістю по 15 днів, а на наступних курсах – по 20 днів. Особи, які закінчили ВЮЗІ, отримували диплом єдиного для всіх вчз СРСР зразка [2, с.].

У 1940 р. до ВЮЗІ була приєднана Всесоюзна заочна правова академія, а у 1955 р., в Москві відкрився вечірній факультет. Активний розвиток ВЮЗІ у повоєнні роки йшов головним чином шляхом утворення філій, навчально-консультаційних пунктів в столицях всіх союзних республік, а потім і в інших містах СРСР. Так, вже у 1950 р. в складі ВЮЗІ було 29 філій, з яких найбільшими були Московська (3729 студентів), Тбіліська (1498 студентів), Ленінградська (1354 студента), Київська (1028 студентів) і Саратовська (1080 студентів). Всього ж за роки свого існування ВЮЗІ створив 43 факультети і навчально-консультаційних пунктів по всій країні де готували юристів вищої кваліфікації без відриву від виробництва. Свої філії ВЮЗІ мав і в Україні. Як ми вже зазначали вище, першими з них були створені в Харкові (1937-1949) та в Києві (1937-1955). Пізніше було створено ще одну філію в Одесі (приблизно 1947-1959).

У 1950-х роках ВЮЗІ стає методичним центром заочної вищої юридичної освіти, на яку радянська влада поклала обов'язок вжити заходів щодо поліпшення постачання навчально-методичною документацією та літературою студентів-заочників. У 1956–1957 рр. ВЮЗІ видав 172 найменування навчально-методичної літератури загальним обсягом 522 друківаних аркушів (107 навчально-методичних посібників і 65 лекційних курсів). У 1960-х роках ВЮЗІ структурно набув того вигляду, який буде йому притаманний протягом наступних кількох десятиліть. У 1987 р. вперше в радянській практиці вищої школи відбулося демократичне обрання керівника вишого навчального закладу на засіданні Вченої ради ВЮЗІ. На посаду ректора був обраний відомий вчений, доктор юридичних наук, професор, Олег Омелянович Кутафін, який ще тричі переобирався трудовим колективом в майбутньому. Наприкінці 1980-х років, в умовах

поступового переходу до елементів ринкового регулювання економікою країни стала гостро відчуватися нестача кваліфікованих юридичних кадрів. На цьому тлі було прийнято рішення про відкриття при ВЮЗІ денного факультету, перший набір на який був здійснений в 1988 році. Після цього, 26 вересня 1990 р. ВЮЗІ було перетворено в Московський юридичний інститут, що фактично співпало з процесом розпаду СРСР.

Свій слід ВЮЗІ залишив і в Одесі. Як відомо, в 1954 році юридичний факультет Одеського держуніверситету було закрито, а студентів переведено до Львівського державного університету імені Івана Франка. Офіційно це пояснювалося «відсутністю кадрів у підготовці кваліфікованих юристів». Разом з тим в Одесі 1954 року продовжувала працювати філія ВЮЗІ. У 1959-1960 навчальному році Одеську філію ВЮЗІ було передано під управління юридично-економічного факультету КДУ. Заступниками декана по Одеській філії працювали І.В. Михайлов, а потім Ю.С. Червоний [3, с. 24]. У липні 1960 року в Одесі знов було відновлено роботу юридичного факультету при ОДУ ім. І.І. Мечникова (в складі вечірнього та заочного відділень).

Підбиваючи підсумки зазначимо, що за роки свого існування ВЮЗІ випустив понад 60 тис. спеціалістів з вищою юридичною освітою. У різний час в Інституті працювали відомі вчені К.А. Мокичев, М.О. Чельцов-Бебутов, А.М. Васильєв, П.І. Гришаєв, С.П. Митричев, М.І. Брагінський, В.О. Рясенцев та ін. ВЮЗІ видавав збірники «Ученые записки», «Труды» та ін.

Список використаної літератури:

1. Немченко С.С. Особливості розвитку правової освіти в Україні в УСРР-УРСР у 1920–1991 рр. / С.С. Немченко // Науковий вісник Херсонського державного університету Юридичні науки Випуск 3-2. Серія. – Том 1. 2015. – С. 17-21.
2. Шебанов А.Ф. Юридические высшие учебные заведения / А.Ф. Шебанов – М. : «Высшая школа», 1963, 222 с.
3. Одеська державна юридична академія: історія і сучасність / ред. кол.: С.В. Ківалов, А.І. Паньков, Л.І. Кормич та ін. – Одеса: Юридична література, 1999. – С. 24.